

K problematice útoku

Dějiny válek přesvědčivě dokazují, že jen rozhodný útok umožňuje dosáhnout úplného vítězství nad nepřítelem, protože zajišťuje útočící straně iniciativu činnosti, volnost volby místa, času a směru hlavního úderu, možnost nejlepšího využití výsledků vlastní palebné mohutnosti i vysoké manévrovosti, úderné síly a útočného náporu vojsk.

Charakteristické rysy útoku

V letech Velké vlastenecké války byly charakteristickými rysy útoku **vysoká manévrovost a velký prostorový rozmach**. Odpovídaly jim takové formy a způsoby činnosti, jako průlom obrany na úzkém úseku fronty, rozšíření průlomu do boků se současným rozvíjením úspěchů do hloubky, obklíčení a zničení nepřítele.

První poválečná léta v předních armádách světa jsou charakterizována bouřlivým rozvojem konvenčních zbraní a zdokonalováním teorie útoku na základě nové techniky a vědeckého zveřejnění zkušeností druhé světové války.

Zdokonalování pěchotních zbraní směřovalo k jejich unifikaci, automatizaci, zmenšení váhy, zvýšení účinnosti palby.

Zdokonalování bojových možností obrněné techniky šlo cestou zvyšování účinnosti palby, manévrových vlastností, zesílení pancéřové ochrany a zvyšování zásohy kilometrů. Zavedený nový střední tank Sovětské armády v těchto letech svými bojovými a provozními vlastnostmi převyšoval podobné tanky zahraničních armád.

Vybavení pozemních vojsk novými typy obrněných transportérů podstatně

zvýšilo manévrové možnosti svazků, útvarů a jednotek, zlepšilo jejich ochranu před údery letectva, palbou dělostřelectva a pěchotních zbraní.

Ke značným změnám došlo v dělostřelectvu. Do jeho výzbroje byly zavedeny nové dělostřelecké systémy a minomety a podstatně modernizovány perspektivní dělostřelecké systémy. Reaktivní dělostřelectvo dostalo dokonalejší bojová vozidla. V důsledku toho značně vzrostla mohutnost palby, zvýšily se rychlost a délka střelby. To umožnilo ničit nepřítele palbou dělostřelectva nejen v hlavním pásmu obrany, ale i za jeho hranicemi.

Zvýšené bojové možnosti vojsk dodaly útoku ještě větší rozhodnost, dynamičnost, manévrovost, umožnily 1,5–2× zvětšit prostorový rozmach útočného boje, zdokonalovat způsoby vedení útoku, teorii hlubokého boje a operace v celku.

Střelecký sbor měl možnost samostatně prolamovat obranu do celé taktické hloubky první den operace, přičemž zasadil mechanizovanou divizi k rozvíjení útoku po prolomení hlavního pásma obrany. Tím se současně vytvářely výhodné podmínky pro tankové armády ja-

ko sledu rozvíjení taktického úspěchu v operační: měly možnost rozhodným způsobem rozvíjet útok do hloubky a neztrácet síly a prostředky k „doprolomení“ taktického pásma obrany a vytváření vnitřní fronty obklíčení. Všechno to umožnilo udělat nový krok v rozvoji teorie hlubokého boje a operace na vyšším technickém základě, což se odrazilo v řádech.

Celá řada armád kapitalistických států začlenila podle příkladu Sovětské armády do sestavy armádních sborů obrněné (tankové) divize, jejichž využití v útoku bylo v mnohém shodné s našimi oficiálními názory.

K zásadním změnám v rozvoji teorie útoku došlo v polovině padesátých let, kdy hlavní pozornost vojenské vědy a vojskové praxe byla soustředěna k problémům přípravy a vedení útoku v podmínkách používání jaderných zbraní. Jaderné zbraně se staly jedním z rozhodujících činitelů vedení boje, operace a války v celku; zásadním způsobem změnil charakter útoku a způsoby jeho vedení. Charakteristické rysy útoku v jaderné válce jsou

- vyšší rozhodnost,
- zvětšená intenzita a velký prostorový rozmach, vysoká manévrovost a dynamičnost;
- útok bude probíhat v podmínkách složitě radiační situace.

Vyšší rozhodnost útoku je podmíněna především podstatně zvětšenými bojovými možnostmi vojsk. Protože mají k dispozici jaderné zbraně a různé prostředky jejich dopravy na cíl, útočící strana může prakticky v okamžiku rozbít obranu nepřítele současně do celé hloubky a způsobit nenahraditelné ztráty jeho zálohám. Buržoazní vojenští odborníci došli k závěru, že jen jedním jaderným nábojem o mohutnosti 10 až 20 tisíc tun může být zničena nekrytá rozmístěná živá síla na ploše asi 4,5–5,3 km². V souladu s tím je možné vyřadit jedním jaderným nábojem o mohutnosti 100 tisíc tun nepřítele na ploše 15 km², jednoho miliónu tun na ploše 100 km². Proto mohou vojska v útoku dostat úkoly ke zničení stejných a dokonce i větších sil nepřítele, kromě toho i v kratších lhůtách než dříve.

Rozhodné vítězství v útoku zabezpečují velitelé všech stupňů přijetím odvážných rozhodnutí, jejich důsledným uvedením do života, energickou a aktivní činností útočících vojsk do úplného zničení nepřítele v obraně.

Vyšší rozhodnost útoku ve mnohém předurčuje jeho **intenzita a velký prostorový rozmach**.

Rozmách soudobých útočných činností můžeme posoudit podle zkušeností vojsk NATO. Tak např. armádní sbor útočil v pásmu 70–90 km, operační skupina v pásmu 220 km, tanková divize 20–30 km, motopěší divize 30–40 km. Přitom tempo útoku dosahovalo až 40 km za den.

Intenzita bojové činnosti souvisí i s tím, obdobně jako v minulé válce, že útok bude veden ve dne v noci, v libovolné době roku a v různých podmínkách počasí. Po zavedení jaderné munice nevelké ráže do výzbroje zmenšilo se na minimum pásmo, v němž nemohou být útočící vojska ničena jadernými zbraněmi nepřítele. Jestliže jsme před několika lety předpokládali, že v jaderné válce budou mít největší ztráty vojska v hloubce, pak nyní po zavedení jaderných zbraní malé ráže do výzbroje ozbrojených sil NATO přiblížilo se nebezpečí náhlých hromadných ztrát do blízkosti čáry dotyku bojujících stran.

S růstem bojových možností vojsk a s neustálým nebezpečím použití jaderných zbraní nepřítelem rozšiřuje se prostorový rozmach útoku. Útočila-li divize v minulé válce zpravidla v pásmu do 2 km a měla za za úkol ovládnout čáru v hloubce 8–10 km, pak nyní šířka pásma útoku např. divizí USA zvětšila se 10–15krát a hloubka bojového úkolu 4–5krát. To souvisí především se zvýšením palebných možností vojsk: v letech minulé války vojska ničila nepřítele taktickými prostředky v podstatě do hloubky do 10 km; nyní dosahuje hloubka jeho ničení jen prostředky vševojskových svazků 40 km i více.

Kromě toho zvětšení hloubky je spojeno se širokým používáním vzdušných výsadekových a aeromobilních vojsk, která mohou být zasazena ve speciálních operacích. V důsledku toho může bojová činnost rychle přerůst do celé hloubky uskupení vojsk v obraně. Tyl i boky útočících vojsk však mohou být v souvislosti s tím napadeny údery aeromobilních a průzkumně diverzních skupin obránce. Proto současně s ničením obránce budou útočící vojska přinucena vyčlenit potřebné síly a prostředky k ochraně a obraně vlastního tylu a boků. To má za následek další zvětšení prostorového rozmachu útoku.

Významným rysem soudobého útoku je **vysoká manévrovost a dynamičnost** bojové činnosti jako důsledek vybavení vojsk jadernými zbraněmi a jejich plně motorizace.

V letech minulé války útočící strana z počátku prolamovala obranu nepřítele

a teprve potom měla možnost vedení manévrové činnosti. Jaderné zbraně umožňují v nejkratší době způsobit velké ztráty nepříteli, vytvářet trhliny v jeho bojové sestavě. Vysoká motorizace vojsk umožňuje využívat těchto podmínek k rychlému přenesení úsilí do hloubky. Jinými slovy můžeme říci, že **možnost vedení aktivní manévrové činnosti v podmínkách použití jaderných zbraní může vzniknout již se zahájením útoku.**

Nové podmínky změnilu úlohu manévru v útoku, jeho cíle a obsah. V současné době se může uskutečňovat nejen s cílem uvést vlastní vojska do výhodného postavení vzhledem k nepříteli, ale i k plnění tankových úkolů, jako

- rychlé využití palebných, především jaderných úderů k rozhodnému postupu do hloubky,

- přenesení úsilí na nový směr,

- překonání nebo obejití pásem radioaktivního zamoření a prostorů požárů,

- vyvedení vojsk z pod možných úderů jaderných zbraní,

- výměna útvarů a svazků, které ztratily bojeschopnost jadernými údery nepřítel.

Možnost rychlého přenesení úsilí do hloubky a z jednoho směru na druhý, směle obchvaty a obejití, překvapivé údery z různých směrů vyloučily v jaderné válce nutnost postupného a metodického boje útočících vojsk o jednotlivé obranné čáry a postavení.

Vysoká manévrovost a dynamičnost bojové činnosti vedou k náhlým změnám situace: jaderné zbraně umožňují rychle změnit složení uskupení vojsk, poměr sil stran a vyzývají nutnost změny nejen způsobů, ale i druhů bojové činnosti. V důsledku toho narůstá úloha činitele času: boj vyhrává nyní především ten, kdo předejde protivníka v účinném ničení jadernými údery a jalbou, v rozvíjení vojsk a uskutečnění manévru.

Novým činitelem, který má velký vliv na charakter a způsoby útoku v jaderné válce, je **radiální situace**, existence rozsáhlých pásem zamoření, zničení, požárů a zátop.

Možný rozsah radioaktivního zamoření terénu v jaderné válce můžeme posoudit podle jaderného výbuchu náboje velké mohutnosti, uskutečněného u atolu Bikini 1. března 1954. Rozměry zamořeného prostoru po směru větru činily okolo 350 km, proti větru 32 km, a v příčném směru 65 km. Celková plocha zamořeného území s úrovněmi radiace, nebezpečnými pro nechráněné osoby, převalovala 18 tisíc km².

Z toho je zřejmé, že v důsledku hrozného použití jaderných zbraní vzniknou rozsáhlá pásma radioaktivního zamoření, budou zničena obydlená místa, vzniknou velké ohniska požárů a úseky zátop. To bude mít za následek změnu tvárnosti a charakteru terénu. V průlomu útoku budou vojska překonávat nejen jednotlivá ohniska zamoření, ale i dlouhou dobu vést bojovou činnost v zamořeném terénu. Ztíží to podmínky útoku, bude mít za následek zesílení ochrany vojsk, vyžádá si doplňková opatření ženiijního zabezpečení a plnění celé řady jiných úkolů. Všechno bude mít podstatný vliv na charakter a způsoby činnosti útočících vojsk.

Útok na směrech s nejnižšími úrovněmi radiace, k obejití prostorů požárů, velkých zničení a závalů, postupné překonávání pásem zamoření v závislosti na stupni ochrany osob, spojování různých druhů bojové činnosti v průběhu útoku, rychlý přechod od jednoho k druhému a současné jejich vedení — to jsou charakteristické zvláštnosti útoku, které vznikají vlivem tohoto faktoru. Ty budou mít za následek změny v uskupení bojových sestav vojsk, v hloubce a obsahu jejich bojových úkolů.

Po zavedení jaderných zbraní došlo k podstatným změnám v charakteru útoku, což mělo za následek nutnost zdokonalovat způsoby jeho vedení.

Jediným způsobem překonání připravené obrany nepřítel v obou minulých válkách byl průlom. V souvislé obraně nebylo možné vytvořit mezeru jinak, než soustředěním sil a prostředků na úzkém úseku a mohutným čelním úderem.

V podmínkách jaderné války bude průlom na úzkých úsecích řidkým jevem, a to jen na odloučených směrech druhořadých válčíšť, protože obrana nepřítel může být rychle rozbita především soustředěnými jadernými údery. Kromě toho soustředění sil a prostředků na úzkém úseku fronty skrývá v sobě velké nebezpečí: obránce může předstihujícím jaderným úderem nejen způsobit velké ztráty vojskům ve výchozím prostoru, ale zmařit i útok.

Hlavním způsobem útoku v těchto podmínkách bude uskutečnění jaderných úderů na zvolených směrech a rozhodný útok tankových a motostřeleckých útvarů a svazků do hloubky obrany vytvořenou trhlinou. Jako příklad můžeme uvést útok mechanizované divize USA na jednom cvičení. Po odrazení protizeteče vojska ve výhodném okamžiku použila taktické jaderné zbraně na hlavní uskupení protisto-

jejího nepřítel, způsobila mu velké ztráty, přinutila je k odchodu a přešla k rozhodnému pronásledování na tomto směru a nezdržovala se dokončováním průlomů taktické hloubky obrany na jiných směrech; to zabezpečilo úspěšné splnění úkolu.

Útok na směrech zabezpečuje účinně využít výsledků použití jaderných zbraní, prolomení obrany na několika úsecích a rychlé přenesení úsilí do hloubky. Kromě toho umožňuje plně realizovat vyšší manévrovost a údernou sílu útočících vojsk, vést útok na široké frontě a ve vysokých tempech, roztrhat protistojícího nepřítele, uskutečňovat úder z boků a týlu, ničit jej po částech.

Z teoretických prací mnoha zahraničních autorů vyplývá, že účinným způsobem zničení protistojící strany a vedení útoku je uskutečnění jaderných úderů a útok vojsk na sbíhavých směrech s cílem obklíčit a zničit hlavní síly vojsk v obraně se současným rozvíjením útoku do hloubky. Rozvíjení útoku na směrech, možnost obejít obránce rozsáhlými mezerami v jeho bojové sestavě, vysoká pohyblivost útočících vojsk vytvářejí výhod-

né podmínky k použití takového způsobu útoku.

Známe mnoho vynikajících příkladů obklíčení a zničení obklíčených vojsk z let Velké vlastenecké války. Dříve byl však tento úkol řešen postupně. Větší možnosti vojsk, zejména použití jaderných zbraní, umožňují řešit tento úkol současně, s vyloučením vnitřního a vnějšího kruhu obklíčení.

Při úspěšném rozvíjení útoku na směrech mohou být jednotlivá uskupení obránce odříznuta od cest odchodu a zatlačena k zalesněným a horským úsekům terénu apod. Jejich zničení má probíhat rozhodně. Přitom hlavní úsilí útočících vojsk bude soustředěno hlavně k rozdělení a zničení nepřítel po částech se současným rozvíjením útoku do hloubky.

Významným způsobem zdokonalování útoku v soudobých podmínkách je používání aeromobilních a vzdušných výsadkových vojsk. Budou-li použity hromadně v zápětí po jaderných úderech, jsou schopny plnit úlohu sledu rozvíjení úspěchu, s tím rozdílem, že budou plnit tyto úkoly současně s dokončováním ničení prvního operačního sledu nepřítel.

* * *

Útok se tedy neustále rozvíjí vlivem zdokonalování prostředků ozbrojeného zápasu. Z hlavních směrů tohoto rozvoje můžeme uvést tyto tendence ve změnách charakteristických rysů a způsobů útoku:

— nepřetržitě zvyšování rozhodnosti, manévrovosti a dynamičnosti útočné činnosti; stupeň jejich růstu přímo závisí na mohutnosti prostředků ničení a na úrovni mechanizace vojsk;

— složitější pozemní situace (radiační, chemická, biologická, ženiní) jako stálý činitel činnosti vojsk;

Volba směru hlavního úderu

Určení nejvýhodnějšího směru hlavního úderu je podstatou každého zámyslu a rozhodnutí, hlavně součástí plánu přípravy a vedení boje na jakémkoli stupni. Zvláštní význam má druhá stránka tohoto problému, která tkví v nezbytnosti všestranně zabezpečit utajení plánovaného zámyslu před protivníkem, maximálně ho dezinformovat a oklamat o zvoleném směru hlavního úderu.

Zkušenosti Velké vlastenecké války přesvědčivě ukazují, že správná volba směrů hlavního úderu a dovedné soustředění hlavního úsilí na nich umožňují dosáhnout zásadní změny vojenskopoliti-

— neustálý růst prostorového rozmachu útoku včetně třetího rozměru — vzdušného prostoru, jako nejúčinnějšího způsobu překonávání složitých podmínek pozemní situace a zvýšení tempa útoku;

— přechod od průlomu obrany na úzkém úseku fronty k útoku na směrech v zápětí po hromadných jaderných úderech, od postupného ničení obránce k současnému jeho ničení do celé hloubky s následným dokončením zničení současnými údery pohyblivých pozemních vojsk na frontě, aeromobilních a vzdušných výsadkových vojsk z týlu a boků.

tické a operačně strategické situace na válečistích nebo na nejdůležitějších směrech.

Názory na volbu směru hlavního úderu se zákonitě podstatně měnily v celém průběhu rozvoje teorie a praxe vojenského umění. Příčinou byl radikální kvalitativní a kvantitativní rozvoj prostředků ozbrojeného zápasu, způsobů a forem jeho vedení.

K základním činitelům, které je nutné zkoumat a brát v úvahu při volbě směrů hlavního úderu, můžeme počítat:

— vojenskopolitickou a strategickou situaci;

— cíle budoucí činnosti a její charakter,

— složení, situaci, stav a možnosti vlastních vojsk,

— stupeň bojové připravenosti, očekávaný charakter činnosti protistojících vojsk nepřítele, jejich morálně psychologický stav,

— fyzikálně geografické podmínky válčiště, roční a denní dobu.

V podmínkách dalšího vojenskotechnického pokroku vznikají kromě těchto činitelů i nové, které i když mají technický charakter, mohou ve značné míře ovlivnit volbu nejvýhodnějšího směru hlavního úderu. Všechny tyto činitele jsou vzájemně spjaty a podmíněny. V konkrétních podmínkách situace se jejich úloha a význam mění.

Jedním z hlavních a v mnoha případech rozhodujícím činitelem při volbě směrů hlavního úderu je **složení, situace a charakter činnosti nepřítele.**

Zkušenosti minulé války ukazují, že nejvýhodnějšími směry hlavního úderu byly ty, které buď vyváděly hlavní úderná uskupení útočících vojsk do boků a týlu hlavních sil protistojícího nepřítele, nebo zabezpečovaly rychlé a rozhodné roztržení jeho fronty, obklíčení a zničení protistojících sil po částech. Přitom vzhledem k poměrně nedostatečné palebné mohutnosti vojsk bylo účelné hlavní úder nejčastěji vést na nejslabší místa v celkovém systému obrany nepřítele. Byly to obyčejně takové úseky a směry, kde nebyla hluboce členěna a ženitně připravena obrana, kde nebyly vysoké hustoty sil a prostředků, velké zálohy, nebo úseky bráněné slabě připravenými nebo morálně málo odolnými vojsky; zranitelná byla rovněž slabě krytá místa styku a boky.

Zásada vedení hlavního úderu na slabá místa v obraně nepřítele nebyla šablonou. Sovětské velení přistupovalo k volbě směru hlavního úderu v každé operaci tvůrčím způsobem podle konkrétních podmínek. Vždy však volba směrů těchto úderů odpovídala zámyslu operace — rozhodnými údery tankových uskupení na sbíhavých směrech obklíčit a zničit hlavní síly německých fašistických vojsk. Přitom každý front vedl jeden hlavní úder, jehož směr zabezpečoval dosažení rozhodující převahy v silách a prostředcích.

Plně bylo uchováno utajení zámyslu o směrech hlavního úderu a o způsobech činnosti úderných uskupení na nich. Proto veškerá přeskupení, soustředění a rozvíjení úderných uskupení se uskutečňovala jen v noci a s vyloučením rádiového provozu. Kromě toho byla zesílena ochra-

na vojsk na frontě a v týlu a zakázána korespondence štábů o těchto otázkách. Na směrech hlavního úderu byla skrytě vytvořena rozhodující několikanásobná převaha nad nepřítelem, přeskupily se na ně utajené dvě třetiny tankových a mechanizovaných sborů, polovina dělostřelectva hlavního velitelství, třetina reaktivního dělostřelectva armády a značná část letectva.

Při hodnocení nepřítele s cílem určit nejvýhodnější směry hlavních úderů není možné zkoumat možnosti, silné a slabé stránky jen bezprostředně protistojícího uskupení. Je nutné analyzovat zámýsl a plány nepřítele, pozorně hodnotit stav, situaci a možnosti jeho záloh v hloubce a na bocích, kromě toho určit pravděpodobný čas uvedení záloh do pohotovosti k činnosti, jejich složení a směry úderů. Jinak řečeno, směry činnosti vlastních úderných uskupení volíme na základě předvídání charakteru budoucí činnosti nepřítele.

Řešení problému volby směrů hlavního úderu přímo souvisí se **situací, stavem a možnostmi vlastních vojsk.** V závislosti na času a zámyslu operace můžeme různě hodnotit uskupení vlastních vojsk. Při nedostatku času na přeskupení těžiště klademe na zhodnocení vlastních úderných uskupení v té situaci, jaká vznikla k dané době. Není vyloučeno, že budou rozvíjet úspěch na těch směrech, kde vedla hlavní údery dříve. To umožní získat čas a neztratit iniciativu.

Vznikne-li operační přestávka, pak je účelnější hodnotit vlastní vojska z hlediska možnosti vytvořit silná úderná uskupení k vedení hlavních úderů na nových směrech s cílem oklamat nepřítele a dosáhnout maximálního překvapení.

Nadřízení velitelé při zpracování zámýslů musí ponechat podřízeným velitelům právo plněji využít svých možností a projevit iniciativu na základě dobré znalosti konkrétní situace. Přísná centralizace při určování směrů hlavního úderu pro všechna vojska nemusí vždycky zabezpečit úspěšné řešení tohoto problému.

Při volbě směrů hlavního úderu je důležité zhodnotit a předvídat možný charakter činnosti vlastních vojsk v hloubce obrany nepřítele. Přitom je nutné předvídat postupné využívání sil a prostředků, zvláště záloh, s cílem zabezpečit co nejrychlejší a účinné narůstání úsilí na zvolených směrech. Kromě toho včas určit opatření k rozvíjení úspěchu na těchto směrech.

Ve většině frontových operacích druhého a třetího období Velké vlastenecké

války k vytvoření silných úderných uskupení bylo soustředováno do 50–60 % vševojskových svazků a dělostřelectva, 60–90 % tanků a hlavní část letectva. Přitom úseky průlomu na směrech hlavního úderu nepřevyšovaly 10–20 % celkové šířky pásma útoku frontů. To všechno současně se značným kvantitativním a kvalitativním růstem výzbroje a bojové techniky umožňovalo sovětským svazům při poměrně nevelké celkové převaze sil vytvářet z počátku dvou až tří a v dalším i značně větší převahu v silách a prostředcích nad protistojícím nepřítelem. Úderná uskupení frontů současně se zvětšováním jejich složení v každé operaci zahrnovala stále silnější prvky druhé sledy, mohutné pohyblivé skupiny a různé zálohy. Neustále rostly operační hustoty na směrech hlavního úderu.

Při hodnocení vlastních vojsk je nutné vzít v úvahu existenci nejtěsnější spojitosti mezi volbou směrů vedení hlavních úderů v operačním a taktickém měřítku. Volba směrů hlavního úderu svazů měla zpravidla rozhodující vliv i na určení směrů hlavního úderu svazků a útvarů. Pásma útoků svazků, které působily na směrech hlavního úderu frontu nebo armády, obvykle byla totožná s úseky průlomu. Tyto úseky určovali nadřazení velitelé a vycházeli přitom z celkového zámyslu činnosti a zvolených směrů hlavního úderu. V souvislosti s tím existovala i opačná souvislost. Tak při volbě směrů hlavního úderu frontu a armády brali velitelé v úvahu možnost nejúčinnějšího použití střeleckých, dělostřeleckých a tankových svazků a útvarů.

Problém volby směru hlavního úderu byl vždy v těsné spojitosti s určením nejvíce odpovídajících forem a způsobů vedení úderů. V letech Velké vlastenecké

války se převážně používaly takové formy operačního manévru, jako čelní úder na jednom směru s jeho rozvinutím do hloubky a do boků, čelní úder na dvou směrech s rozvinutím útoku na sbíhových směrech k obklíčení hlavního uskupení nepřítele, čelní úder na několika směrech k roztržení fronty obrany nepřítele a rozhodnému rozdělení jeho operačního uskupení. V závislosti na řešení těchto problémů byly určovány složení úderných uskupení, čas a pořadí jejich soustředění, rozvinutí a zahájení operací.

Důležitým činitelem, který podstatně ovlivňuje volbu směrů hlavních úderů je **terén**. Na stupni front a armád byly hodnoceny podmínky terénu především z hlediska použití tankových vojsk. Přednost byla nejčastěji dána těm směrům, kde terén v největší míře zabezpečoval úspěšné použití velkého množství tanků, jejich skryté soustředění a rozvinutí, dále jejich manévry v operační hloubce nepřítele. Nebylo to však šablonou. V některých případech, v souladu se situací, k vedení hlavního úderu i na silné uskupení nepřítele byly voleny i takové směry, které nebyly výhodné pro útok tanků, avšak zabezpečovaly dosažení překvapení.

Při volbě pásma terénu k vedení hlavního úderu byly všestranně hodnoceny i zvláštnosti použití jiných druhů vojsk. Na takovém směru musel např. terén zabezpečit skryté rozmístění a další účinné použití velkého množství letectva a dělostřelectva.

Hodnotíme-li terén, bereme vždy v úvahu i roční dobu a počasí. Např. řeky, jezera, prostory rozbahněného terénu, které jsou těžko průchodné nebo i neprůchodné v letních měsících, mohou být dostupné v zimě.

V soudobých podmínkách je řešení problému volby směrů hlavního úderu značně složitější, a to ve spojitosti se vznikem jaderných zbraní.

Především je nutné vzít v úvahu, že se podstatně změnila sama podstata pojetí „hlavní úder“. Nyní jeho základ tvoří nejen úder útočících uskupení vojsk, ale především úder jaderných zbraní. Jaderné úder, zvláště strategickými a operačními prostředky, umožňují v nejkratší době způsobit rozhodující porážku jakémukoli uskupení nepřítele. Přitom jaderné zbraně umožňují ničit jej na zvolených směrech ne postupně, ale současně

do celé hloubky sestavy. Zásadně existuje reálná možnost vést hlavní úder na nejsilnější místa obrany nepřítele a současně do celé hloubky jeho operačního strategického rozmístění.

Požadavek soustředění sil a prostředků na hlavních směrech uchovává si svůj význam jako neměnná podmínka dosažení vítězství. Určení směru hlavního úderu bude spočívat hlavně v dovedné volbě nejdůležitějších objektů k prvořadému ničení jadernými zbraněmi. Současně budou vybírány směry činnosti úderných uskupení pozemních vojsk k nejuplněnějšímu využití výsledků jaderných úderů.

Při volbě směrů hlavního úderu je velmi důležité správně řešit otázku činitele času. Otázku je nutné řešit tak, abychom dosáhli zkrácení časového rozmezí mezi použitím jaderných zbraní a činností uskupení vojsk, aby vojska rychle mohla využít jejich výsledků. Dovedné sládní činnosti útočících vojsk s jadernými údery na směrech hlavního úderu co do času bude mít rozhodující význam pro úspěšný začátek, rozvíjení a dokončení útoku.

V důsledku různých podmínek, zvláště fyzikálních geografických, nebudou prostory, kde je nejučelnější použít hlavní množství jaderných zbraní, v řadě případů souhlasit se směry, kde by bylo výhodnější vést hlavní údery uskupení vojsk; zvláště tomu bude v operační hloubce. Velitelé a štáby v takových případech řeší tvůrčím způsobem volbu směrů činnosti úderných uskupení pozemních vojsk s cílem zabezpečit rychlé a účinné využití výsledků použití jaderných zbraní.

Použití jaderných zbraní vyžaduje pozorlivý přístup i k hodnocení terénu. Hromadné jaderné údery mohou podstatně změnit celkový obraz ohromných prostorů terénu. Do začátku útoku může být terén na směru hlavního úderu plně dostupný pro tanková a motostřelecká vojska. Je nutné předvídat jeho změny po jaderných úderech a vzít v úvahu možnost vzniku rozsáhlých pásem zamoření, zničení a zátop.

Rozhodné zničení nepřítelů jadernými zbraněmi může vytvořit předpoklady pro rozhodnou činnost úderných uskupení vojsk na několika směrech k vyjití ke klíčovým objektům a prostorům.

Nezbytnost spojení jaderných úderů a činnosti vojsk na rozhodujících směrech vyžaduje maximální zvýšení manévrových možností. Vojska musí být s to co nejúčinněji využít výsledků použití jaderných zbraní. To je možné za předpokladu jejich maximální mobility. V této spojitosti velitel při rozpracování zámyslu boje nebo operace určuje úkoly prostředkům palébné podpory nebo manévrovým prvkům bojové nebo operační sestavy vojsk. Vzhledem ke zvětšené palébné mohutnosti, určené tritolovým ekvivalentem a množstvím jaderné munice, rostou požadavky na mobilitu útvarů a svazků. Přitom nejperspektivnějšími způsoby zvýšení mobility vojsk k rychlému rozvíjení úspěchu na hlavních směrech a využití výsledků jaderných úderů jsou kvalitativní a kvantitativní rozvoj tankových a aeromobilních vojsk a široké použití vzdušných výsadků různé hodnoty.

Při určování pásem směru hlavního úderu je nutné vzít v úvahu, že ničení hlavních uskupení nepřítelů bude omezeno prostorově a časově, neboť ničit je ve stejné míře na všech směrech (ve všech prostorech) současně nebude možné a účelné.

Důležitý je problém účelnosti změny plánovaných směrů hlavního úderu v průběhu bojové činnosti.

Změna směru hlavního úderu v průběhu bojové činnosti je složitý akt v činnosti velitelů a štábů. Zřeknutí se dříve přijatého rozhodnutí a přenesení hlavního úsilí vojsk vyžadují nejen velkou vůli a psychologické vypětí (někdy spojené s nutností přiznat chybu), ale i vysoké mistrovství, umění správně hodnotit novou situaci, přijmout optimální rozhodnutí, operativně a rychle přeskupit síly a prostředky.

V současných podmínkách — v důsledku použití kvalitativně nových prostředků ničení, podstatného růstu manévrových možností vojsk a dynamičtějšího vývoje bojové činnosti — se značně zvyšuje pravděpodobnost přenesení hlavního úderu z jednoho směru na druhý.

Nezbytnost změnit směr hlavního úderu může vzniknout v různých podmínkách situace. Např. kdy činnost útočících vojsk na plánovaném směru je zdlouhavá a vzhledem k dalšímu rozvíjení útoku málo perspektivní, nebo kdy činnost úderných uskupení po překonání rozsáhlých pásem zničení, zátop, silného zamoření terénu je spojena s velkými ztrátami sil, prostředků a času.

Přenesení hlavního úderu v průběhu útoku chápeme jako manévr hlavními prostředky ničení a změnu směrů útoku úderných uskupení vojsk tak, aby mohla co nejlépe využít účinků použití těchto prostředků.

Přeskupení vojsk prvních sledů na nové směry je velmi složitý úkol. Proto bude nutné zasadit na nové směry síly, přesunované z hloubky. Ve všech případech základem rozhodnutí o přenesení směru hlavního úderu bude manévr různými silami a prostředky. Vzhledem, k velké pravděpodobnosti takové činnosti je účelné tyto možnosti budoucího manévru vzít v úvahu již při plánování útoku.

S rozvojem prostředků a způsobů ozbrojeného zápasu a zvětšováním jeho prostorového rozmachu se neustále zvyšují požadavky na přijetí plně zdůvodněných rozhodnutí z hlediska volby směru hlavního úderu. Proto všestranné studium tohoto problému je jedním z důležitých úkolů vojenského umění.

Upraveno ze sovětského tisku